

УДК: 378147:657

Л. О. Нікілева,

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінанси та облік, Дніпровський державний технічний університет

ФОРМУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПІДХОДІВ ДО ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Анотація. Мета дослідження полягає у вивченні проблеми підготовки молодих спеціалістів. Завдання – визначення сучасних вимог формування професійного бухгалтера. В статті розглядається роль бухгалтера у суспільстві, професійні та особистісні якості, принципи роботи в інформаційному суспільстві, роль вищого навчального закладу у підготовці майбутніх спеціалістів.

Ключові слова: *бухгалтер, професійні якості бухгалтера, підготовка спеціаліста, інформаційне суспільство.*

Постановка проблеми. Професія бухгалтера була і залишається додатньо престижною і вкрай необхідною в Україні. З моменту створення незалежної держави, коли розпочався перехід до ринкових відносин – нових для України, до професії бухгалтера з'явився підвищений інтерес, і до сьогодні вона залишається однією з найпопулярніших в Україні. Будь-яке підприємство, установа, організація: громадська, державної власності чи приватної, без бухгалтерії не може обійтися. Ця спеціальність найбільш затребувана [1].

Професійний, досвідчений, прискіпливий бухгалтер потрібен практично кожному підприємству, організації чи установі. В теперішній час бухгалтер повинен мати широку і глибоку загальну і професійну підготовку, щоб виконувати роботу у різних сферах діяльності. Бухгалтер повинен розуміти основи сучасного бізнесу, якщо це приватні підприємства. Адже вони зіштовхуються з усе більш складними операціями, новою інформаційною технікою. Останнім часом комерційна діяльність набуває широкого внутрішньодержавного та

міжнародного характеру. В таких умовах бухгалтер має бути не просто звичайним обліковцем, а, можливо, навіть експертом з облікових, аудиторських, інформаційних, правових проблем. Тобто, окрім спеціальних бухгалтерських знань і навичок, бухгалтер повинен мати навички, які дозволять йому брати участь у переговорах, бути фінансовим аналітиком, бізнес-консультантом, менеджером тощо [2].

Актуальність. В ринкових умовах, коли в інформаційному суспільстві підвищується значення бухгалтера, надважливе значення має питання професійних знань спеціаліста. Відповідно постає питання навчання спеціалістів бухгалтерському обліку, які б відповідали сучасним вимогам суспільства. Тому питання підготовки професіонала-бухгалтера та вимоги до нього зумовлюють актуальність теми.

Ступінь досліджуваності. Наукові ґрунтовні дослідження щодо професії бухгалтера, проведені провідними вітчизняними вченими, це – Бутинець Ф. Ф., Валув Б. І., Даньків Й. Я., Лучко М. Р., Малега Н. М., Остап'юк М. Я., Швець В. Г. та інші.

Безпосередньо становленню професії бухгалтера приділялась увага такими вченими, як Білуха М.Т., Безруких П.С., Бутинець Ф.Ф., Вебер М., Голов С.Ф., Івашкевич В.Б., Кірейцев Г.Г., Петрова В.І., Соколов Я.В., Сопко В.В. та іншими. Але потребують узгодження деякі вимоги, які висуваються до облікових працівників з боку керівництва та на законодавчому рівні в Україні.

Основу компетентності фахівця, на думку сучасних науковців Бодальова О.О., Жукова В.І., Лаптева Л.Г., Сластьоніна В.О. та інших, складають: компетентність діяльності, спілкування і саморозвиток. Професійна компетентність – це професійна підготовка і здатність суб'єкта праці до виконання завдань і обов'язків.

Проблемою кваліфікації сучасного бухгалтера займаються такі вітчизняні і закордонні вчені, як Бутинець Ф.Ф., Валув Б.І., Соколов Я.В., Соколов В.Я., Сопко В.В., Чижевська Л.В. та деякі інші.

Мета статті й завдання. Мета дослідження полягає у вивченні проблеми підготовки молодих спеціалістів в контексті нормативного регулювання кваліфікаційних вимог, які висуваються до працівників бухгалтерського обліку, та їх співставленні з вимогами власника (роботодавця) в сучасних умовах господарювання. На підставі викладеного можна сформулювати завдання дослідження, яке полягає у визначенні сучасних вимог формування професійного бухгалтера.

Виклад основного матеріалу. В сучасних умовах бухгалтер не лише веде рахунки, а й здійснює широку діяльність, що включає планування і прийняття рішень, контроль і привернення уваги керівництва до порушень, оцінку, огляд діяльності та аудит. Бухгалтер повинен задовольнити потреби тих, хто використовує облікову інформацію, незалежно від того, чи є вони зовнішніми чи внутрішніми її споживачами. Кар'єра бухгалтера, сама по собі, – це повільне і достатньо складне сходження вгору при високій конкуренції [3].

Власник очікує від бухгалтера якомога точніших, повніших і оперативніших даних про реальний стан справ і перспективи розвитку в умовах змін законодавства, конкурентного середовища та постійного пошуку нових ринків збуту.

Некоректне або несвоєчасне надання необхідної інформації може призвести до невиправданих збитків. Якість бухгалтерської інформації визначає її корисність і цінність і впливає на управлінські та фінансові рішення керівника підприємства, установи тощо.

Під професіоналізмом бухгалтера прийнято розуміти: освіту, стаж роботи за спеціальністю, знання і навички, аналітичні якості, здатність до сприйняття змін і нових знань тощо. Психологи виділяють три обов'язкових елементи професійності: професійні знання, професійні вміння, професійна компетентність [4].

На ринку праці попит на фахівців бухгалтерської професії в умовах інформаційного суспільства залишається досить стабільним. Щоправда, неухильно знижується попит на бухгалтерів, освіта яких обмежується лише курсами або середніми спеціальними закладами. Відповідно, перед бухгалтером, який бажає підвищити свою вартість на ринку праці, відкривається тільки один шлях: навчання та сертифікація.

Сучасний бухгалтер повинен вміти: організувати роботу колективу бухгалтерії; організувати облік фінансово-господарської діяльності підприємства; розробляти і впроваджувати облікову політику; контролювати порядок оформлення бухгалтерських документів; формувати і подавати фінансову, податкову, статистичну та управлінську звітність; аналізувати фінансово-господарську діяльність підприємства; здійснювати бюджетування, податкове планування. Все більш популярною стає суміщена професія – головний бухгалтер – фінансовий менеджер. Це фахівець, який займається формуванням звітності, плануванням, бюджетуванням і т.д. Керівники, власники підприємств надають перевагу такій людині, яка повністю відповідатиме і за фінанси, і за бухгалтерію невеликого підприємства. Потрібен фахівець, який при зменшенні витрат може прогнозувати більш високі прибутки. У фахівця такого рівня є чудовий шанс через 2-3 роки при зростанні компанії зайняти позицію фінансового директора. Для бухгалтера, зацікавленого працювати в іноземній компанії, додається ще одна вимога – знання іноземної мови (в основному англійської). Хороший розмовний і письмовий англійський необхідний бухгалтеру, обов'язки якого будуть пов'язані із зовнішньоекономічною діяльністю або йому доведеться спілкуватися з іноземними постачальниками. Знання іноземної мови підвищує шанси знайти більш цікаву і високооплачувану роботу [5].

Крім професійних якостей бухгалтера, роботодавці звертають увагу й на особистісні, які повинні відповідати й певним психологічним особливостям. Серед побажань до індивідуальних якостей бухгалтера найбільш поширеними є: скрупульозне ставлення до деталей; уважність; вміння терпляче працювати з великим обсягом інформації; емоційна стійкість; висока працездатність; вміння ладити з колективом; високий ступінь відповідальності; високий рівень суспільної культури і мобільність, що також частково формується у вищому навчальному закладі [6].

Відомо, що в умовах інформаційного суспільства передбачається позиттєве навчання, що свідчить про зростання ролі вищих навчальних закладів у підготовці спеціалістів. Професія бухгалтера, осо-

бливо головного, взагалі вимагає безперервного підвищення кваліфікації. Будь-який бухгалтер установи, організації, підприємства – один з небагатьох фахівців, який відповідає за правильність застосування на практиці законодавчих актів. Бухгалтер зобов'язаний знати податкове та трудове законодавство, адміністративний кодекс і багато іншого. Зараз, коли йде процес вдосконалення законодавства, в Україні у зв'язку з переходом на міжнародні стандарти бухгалтер зобов'язаний особливо ретельно вивчати всі нововведення. Особливо складно бухгалтеру на підприємствах, де немає ні юридичних, ні економічних служб.

Тому у вищих навчальних закладах при підготовці спеціаліста-бухгалтера треба враховувати, що Україна вступила до інформаційного суспільства. Інформатизація охопила всі сфери – соціальну, економічну діяльність та управління господарськими процесами та навіть побутові стосунки. Поширилася вона і на такі важливі функції, як облік, аналіз і контроль діяльності суб'єктів господарювання, що є основою інформаційної системи управління будь-якими господарськими утвореннями. З упровадженням інформаційних облікових систем, що ґрунтуються на сучасних інформаційних технологіях, бухгалтери та управлінці отримують численні переваги і виграє підприємство в цілому. Однак проблема створення або запровадження таких систем на підприємстві залишається однією з найскладніших не тільки в Україні, а й у світі [7].

Основна перевага електронних технологій полягає не стільки в підвищенні продуктивності праці обліковців та якості документів, скільки у формуванні на машинних носіях облікових даних, які описують фактичний стан господарювання в реальному масштабі часу.

Тому інноваційним завданням вищого навчального закладу є: дати студентам знання й уміння такого плану, щоб, незалежно від змін в інформаційній техніці та комп'ютерних технологіях (які відбуваються дуже швидко), вони могли б скоріше адаптуватися на ринку інформаційних технологій. Подібне завдання має відповідати наступним критеріям: концептуальність, системність, керованість, ефективність. Треба відмітити, що підготовка має відповідати тій професії, яку обрали студенти.

Під час навчання на кафедрі фінансів та обліку Дніпровського державного технічного університету студенти вивчають дисципліни, які дають можливість пов'язати свої знання з обліку зі знаннями автоматизованої обробки даних: «Інформаційна техніка», «Програма – 1С Бухгалтерія», «Математичне програмування», «Математичні системи та моделі».

Підготовка висококваліфікованих фахівців з обліку і аудиту ґрунтується також на засвоєнні студентами нормативних, професійно-орієнтованих дисциплін «Фінансовий облік I» та «Фінансовий облік II». Ці навчальні дисципліни закладають підвалини знань та умінь з бухгалтерського (фінансового) обліку активів, власного капіталу, зобов'язань, витрат і доходів на підприємстві.

Вивчаючи ці предмети з першого по четвертий курс, майбутні бухгалтери та фінансисти паралельно вивчають бухгалтерську справу і роботу з паперовими документами. Це, безумовно, полегшує роботу і підвищує якість вивчення усіх предметів разом.

В межах цих дисциплін розглядаються як теоретичні аспекти використання інформаційних технологій в бухгалтерському обліку, так і практичні, а саме: «1С:Бухгалтерія». Ця програма використовується практично всіма організаціями, установами, підприємствами і дозволяє засвоїти загальні поняття і принципи роботи бухгалтерії. Завдяки цьому студенти вчать обробляти первісні документи, вводити початкові залишки по рахунках, перевіряти правильність відображення господарських операцій в бухгалтерському обліку з використанням звітів.

Для орієнтації в законодавчій базі на підприємствах існує практика активного застосування таких інформаційно-довідкових систем, як «Податки й бухоблік», а також «ЛІГА: практикум керівника», в яких зібрано всю законодавчу базу з останніми змінами та доповненнями.

У робочій програмі відображено, що студенти на основі отриманих знань в процесі проходження виробничої та переддипломної практики на підприємствах, організаціях та установах вивчають бухгалтерську програму, яка використовується відповідною бухгалтерією, проводять аналіз і роблять висновки про ефективність її використання і, по можливості, вносять пропозиції по вдосконаленню організації обліку.

У дипломних і курсових роботах, які студенти виконують відповідно до тематики, затвердженої на кафедрі, один розділ повністю присвячується використанню інноваційних інформаційних технологій та інформаційної техніки в бухгалтерському обліку на підприємствах, де відбувалася практика. Тобто, студенти не лише знайомляться з програмними продуктами і відповідними програмами і описують технологію обробки інформації, а й вносять пропозиції про можливість введення нових програм, що вже існують в бухгалтерському обліку.

Велике значення мають знання, уміння і навички викладача як діяльно – рольові характеристики професійної компетентності педагога. Знання і авторитет викладача займають провідне місце в якійсій підготовці спеціаліста. Усі інші компоненти вказують на ставлення фахівця до професійної діяльності та на його індивідуальний стиль. Зміст сучасної підготовки за тією чи іншою спеціальністю представлений у нормативній моделі компетентності – освітньо – кваліфікаційній характеристиці, яка відображає науково обґрунтований склад професійних знань, умінь і навичок. Кваліфікаційна характеристика майбутнього фахівця після закінчення вищого навчального закладу – по суті, зведені узагальнені вимоги до бухгалтера на рівні його теоретичного і практичного досвіду [8].

Хоча, в принципі, у всіх вищих навчальних закладах України, де готують бухгалтерів, програма однакова, але є своя специфіка з точки зору кваліфікації викладачів, авторського підходу до викладання, авторських текстів лекцій, можливості проходження практики на підприємствах, де активно використовуються інформаційні технології.

Таким чином, союз викладачів і студентів дає позитивні результати, коли наші випускники приходять на виробництво і дуже швид-

ко починають займати провідні позиції і стають головними бухгалтерами. Це свідчить про те, що студенти свої теоретичні знання вміло поєднують з практикою, вони добре підготовлені не лише з обліку й аудиту, а й уміють правильно використовувати інформаційну техніку.

В процесі навчання студенти повинні розуміти, чого вимагатиме від них керівництво підприємства: наявність відповідної вищої освіти; стаж бухгалтерської роботи (для студентів це проблематично, але, як показує досвід, практично всі випускники влаштовуються на роботу за спеціальністю і поступово набувають стаж роботи); уміння запам'ятовувати цифрову інформацію і правильно її оцінювати; добра зорова пам'ять; посидючість; нахил до кропіткої роботи; уміння кваліфіковано писати ділові листи, доповідні записки; точність; охайність; уміння працювати на комп'ютері. Більшість з цих елементів студенти отримують в університеті, а вдосконалюють при проходженні практики і працюючи на виробництві [1, 9].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Ринкові відносини, перехід на європейські норми ведення бухгалтерського обліку ставлять високу планку у рівні професійних знань і вмінь бухгалтера. Окрім повноцінних знань і навичок роботи на довіреній ділянці роботи, йому необхідно знати основи правознавства: господарське, трудове, адміністративне, податкове законодавство, положення з бухгалтерського обліку та різні нормативні матеріали, накази та розпорядження керівництва підприємства, порядок документального оформлення, відображення на бухгалтерських рахунках господарських засобів і джерел їх формування, правила зберігання бухгалтерської документації, володіти прийомами аналізу фінансово-господарської діяльності, знати порядок здійснення контролю за використанням матеріальних і грошових ресурсів. Крім того, бухгалтер повинен володіти знаннями з основ економіки й організації виробництва, незалежно від профілю підприємства, автоматизації обробки економічної інформації, володіти навичками роботи на персональному комп'ютері й знати основи програмування, правила та норми охорони праці, техніки безпеки, виробничої санітарії і проти-пожежного захисту [10].

Сучасний бухгалтер повинен володіти навичками не лише облікової роботи, а й достатнім обсягом знань, а краще пройти підготовку і отримати сертифікати для того, щоб виконувати обов'язки ревізора, фінансового аналітика чи аудитора.

Випускник повинен розуміти, що знання мати необхідно, але треба їх уміти застосовувати на практиці. З кожним днем змінюються інформаційна техніка і програми обліку. Готуючи спеціаліста-бухгалтера, необхідно показати йому зворотний бік його спеціальності. Нерідко зустрічаються недобросовісні власники підприємств, які можуть наказати бухгалтеру йти проти закону. Тут важливо не зробити помилки і не порушити законодавства. Тому у комплексі підготовки необхідно передбачити не просто вивчення законів, а й чітке їх виконання. В подальшому в інформаційному суспільстві зміни будуть входити в економіку і професію економіста значно швидше, ніж зараз. Тому роль вищого навчального закладу става-

тиме ще важливішою у зв'язку зі змінами в законодавстві і в інформаційній техніці, що вимагатиме додаткових зусиль в дослідженні проблеми.

Список використаної літератури

1. Новости Исследовательского центра рекрутингового портала Superjob.ua [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.superjobua/research/>.
2. Голов С.Ф. Концепція професійної освіти бухгалтера в Україні / Матеріали Всеукраїнської конференції «Професійна кваліфікація бухгалтерів: від вищої освіти до професійного визнання». – Київ, 2004. – С. 24–32.
3. Риндя А. Хто може бути бухгалтером в Україні / А. Риндя // Податки та бухгалтерський облік. – 2004. – № 85 (747). – С. 32-38.
4. Зайчук С.М. Яким бути бухгалтеру? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vuzlib.com.ua/articles/book/39450-JAkim_buti_bukhgalteru_v_ukra%EF%BF%BD/1.html.
5. Васильєва М.Н. Формування сучасної професії бухгалтера та вимоги до неї / М.Н. Васильєва // Економіка. Управління. Інновації. – 2013. – № 2 (10) – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30123620
6. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників: затверджено Міністерством праці та соціальної політики України від 28.12.2001 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1152.822.0>.
7. Ткачук И. Професійні вимоги та побажання роботодавця до бухгалтера. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://rabota.ua/Info/Jobsearcher/category/analitika.aspx>
8. Маренич Т.Г. Шляхи удосконалення викладання фахових дисциплін / Т.Г. Маренич // Сучасні вимоги до фахівців економічного профілю та перспективи їх кар'єрного росту: Збірник матеріалів міжвузівської науково-методичної конференції, 13 травня 2016 р., м. Харків –Харків: «Смугаста типографія», 2016. – 215 с.
9. Ивашкевич В.Б. Современное представление бухгалтерской профессии./ Развитие бухгалтерского учета и контроля в контексте европейской интеграции: Монография / В. Б. Ивашкевич. – Житомир-Краматорск: ЧП «Рута», 2005. – 588 с.
10. Исследования HeadHunter Украина (hh.ua). [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://hh.ua/article/30>
11. Жмир І. Важливість освіти бухгалтерів / І. Жмир // Школа професійного бухгалтера. – 2004. – № 9 (33).– С. 21-27.
- 12.Мамонтова С. Н. Психологічні особливості підготовки професіоналів / С. Н. Мамонтова // Прикладна Юридична Психологія, 2001. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lib.co.nf/professionalnyie-znaniya-23226.html>
13. Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку / В.Г.Швець – К., 2006. – 25с.

References:

- 1.Rindja, A. (2004) “Hto mozhe buti buhgalterom v Ukraini”, Podatki ta buhgalters'kij oblik, vol. 85 (747), pp. 32-38.
- 2.Golov, S.F. (2014), “Konceptija profesijnoi osviti buhgaltera v Ukraini”,/

Materiali Vseukrainskoї konferencii “Profesijna kvalifikacija buhgalteriv: vid vishhoi osviti do profesijnogo viznannja”. – Kiiiv, pp. 24-32.

3. Tkachuk, I. “Profesijni vimogi ta pobazhannja robotodavcja do buhgaltera”, available at: <http://rabota.ua/Info/Jobsearcher/category/analitika.aspx> (Accessed Kvitien 2017).

4. Mamontova, S. N. (2011) “Psihologichni osoblivosti pidgotovki profesionaliv” Prikladna Juridichna Psihologija, available at: <http://lib.co.nf/professionalnyie-znaniya-23226.html> (Accessed Kvitien 2017).

5. Vasileva, M. N. (2013), “Formuvannja suchasnoi profesii buhgaltera ta vimogi do nei”, Ekonomika. Upravlinnja. Innovacii, vol. 2 (10), available at: http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30123620 (Accessed Kvitien 2017).

6. “Dovidnik kvalifikacijnih karakteristik profesij pracivnikov: zatverdzheno Ministerstvom praci ta social’noї politiki Ukraini vid 28.12.200.” available at: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1152.822.0> (Accessed Kvitien 2017).

7. Shvec, V. G. (2006) “Teorija buhgalters’kogo obliku”, Naukova dumka, Kyiv, Ukraine.

8. Novosti Issledovatel'skogo centra rekrutingovogo portala Superjob.ua (2017), available at: [<http://www.superjobua/research/>], (Accessed Kvitien 2017).

9. Ivashkevich, V. B. (2005) Sovremennoe predstavlenie buhgalterskoj professii./ Razvitie buhgalterskogo ucheta i kontrolja v kontekste evropejskoj integracii, ChP “Ruta, Zhitomir-Kramatorsk, Ukraine.

10. Issledovanija HeadHunter Ukraina (hh.ua)(2015), available at: <http://hh.ua/article/30>. (Accessed Kvitien 2017).

12. Zhmir, I. (2004), “Vazhlivist osviti buhgalteriv”, Shkola profesijnogo buhgaltera, vol. 9 (33), pp. 21-27.

13. Marenich, T. G. (2016) “Shljahi udoskonalennja vikladannja fahovih disciplin”, Suchasni vimogi do fahivciv ekonomichnogo profilju ta perspektivi ih kar’ernogo rostu, Zbirnik materialiv mizhvuzivskoi naukovo-metodicnoi konferencii, National University, Harkiv, pp. 215.

13. Zajchuk, S. M. “Jakim buti buhgalteru?”, available at: http://www.vuzlib.com.ua/articles/book/39450-JAKim_buti_bukhgalte_ru_v_ukra%EF%BF%BD/1.html (Accessed Kvitien 2017).

Лидия Александровна Никилева,

кандидат экономических наук, доцент кафедры финансы и учет, Днепропетровский государственный технический университет

Формирование инновационных подходов к подготовке специалистов по бухгалтерскому учету

Аннотация. Цель исследования состоит в изучении проблемы подготовки молодых специалистов. Задание – определение современных требований формирования профессионального бухгалтера. В статье рассматривается роль бухгалтера в обществе, профессиональные и личностные качества, принципы работы в информационном обществе, задачи высшего учебного заведения в подготовке будущих специалистов.

Ключевые слова: бухгалтер, профессиональные качества бухгалтера, подготовка специалиста, информационное общество.

Lydiay Nikileva

PhD in Economics, Associate Professor, Lecturer, department Finance and Accounting Dneprovskiy state the technical university

Formation of innovative approaches to the training of accounting specialists

Abstract. The research purpose consists in studying problems training of young specialists. A task is a determination of modern requirements of forming of the professional accountant. The article discusses the role of the accountant in society, professional and personal qualities, the principles of the work in information society, tasks of a higher educational institution in training future professionals.

Keywords: *accountant, professional qualities of the accountant, training of the specialist information society.*